

КОМПЕНСАТОРНО-ПРИСТОСУВАЛЬНІ ПРОЦЕСИ

Адаптація:

- гіперплазія,
- гіпертрофія,
- організація,
- атрофія,
- метаблазія,
- дисплазія.

Автор: д.мед.н., професор Черно В.С.

Адаптація проявляється: гіперплазією, гіпертрофією, організацією, атрофією, метаплазією, дисплазією.

Гіперплазія

Гіперплазія – збільшення розмірів органа, клітини чи тканини за рахунок збільшення кількості активних клітин.

Гіперплазія може бути фізіологічною та патологічною.

Крім того, розрізняють реактивну, або захисну, нейрогуморальну, або гормональну гіперплазії та замісну компенсаторну при втраті крові.

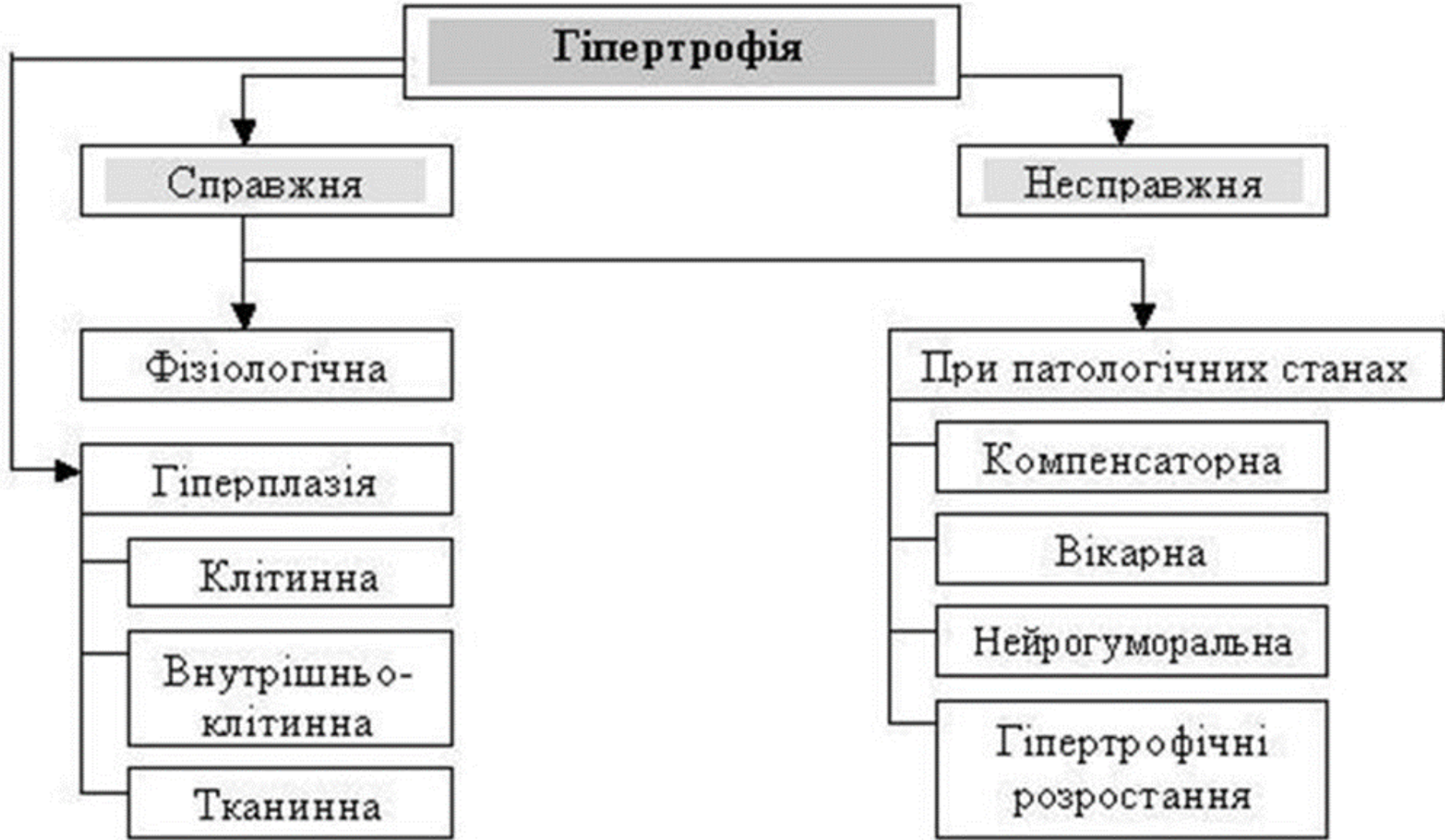
Реактивна, або захисна гіперплазія часто має місце в імуннокомпетентних органах: тимусі, селезінці, лімфатичній системі, червоному кістковому мозку, мигдаликах при антигенній стимуляції, септичних станах, анеміях тощо.

Гормональна гіперплазія буває, як фізіологічною (гіперплазія молочної залози при лактації), так і патологічною: гіперплазія передміхурової залози, ендометрія, фіброзно-кістозна мастопатія, гіперплазія щитовидної залози при дисгормональних порушеннях в організмі.

Патологічна гіперплазія виникає під впливом вірусної інфекції – гіперплазія епітелію в бородавках, тощо.

Гіпертрофія (від лат. *hyper* – надмірно, *trophe* – живлення) – це збільшення об'єму клітини, тканини чи органа за рахунок гіперплазії клітин, або збільшення кількості, і розмірів внутрішньоклітинних ультраструктур.

Розрізняють справжню й несправжню гіпертрофію. Перша характеризується збільшенням об'єму за рахунок функціональних (паренхіматозних) структур, друга – за рахунок опірних тканин – сполучної або жирової. Гіпертрофія невід'ємно пов'язана з гіперплазією (від лат. *plaseo* – утворюю), яка проявляється в розмноженні клітин шляхом мітозу (клітинна гіперплазія), розростанні тканин (тканинна гіперплазія) і ультраструктур (внутрішньоклітинна гіперплазія). До адаптивних процесів відносять нейрогуморальну гіпертрофію (гіперплазію) і гіпертрофічні розростання, до компенсаторних – компенсаторну гіпертрофію.

Атрофія - прижиттєве зменшення об'єму органів, тканин і клітин, яке супроводжується ослабленням або припиненням їх функції.

Розрізняють фізіологічну й патологічну атрофії.

Атрофія

Фізіологічна

При патологічних станах

Загальна

Аліментарне
виснаження

Ракова
кахексія

Цер ебральна
кахексія

Гіпо фізарна
кахексія

Кахексія при
хронічних
інфекціях

Місцева

Дисфункціональ-
на

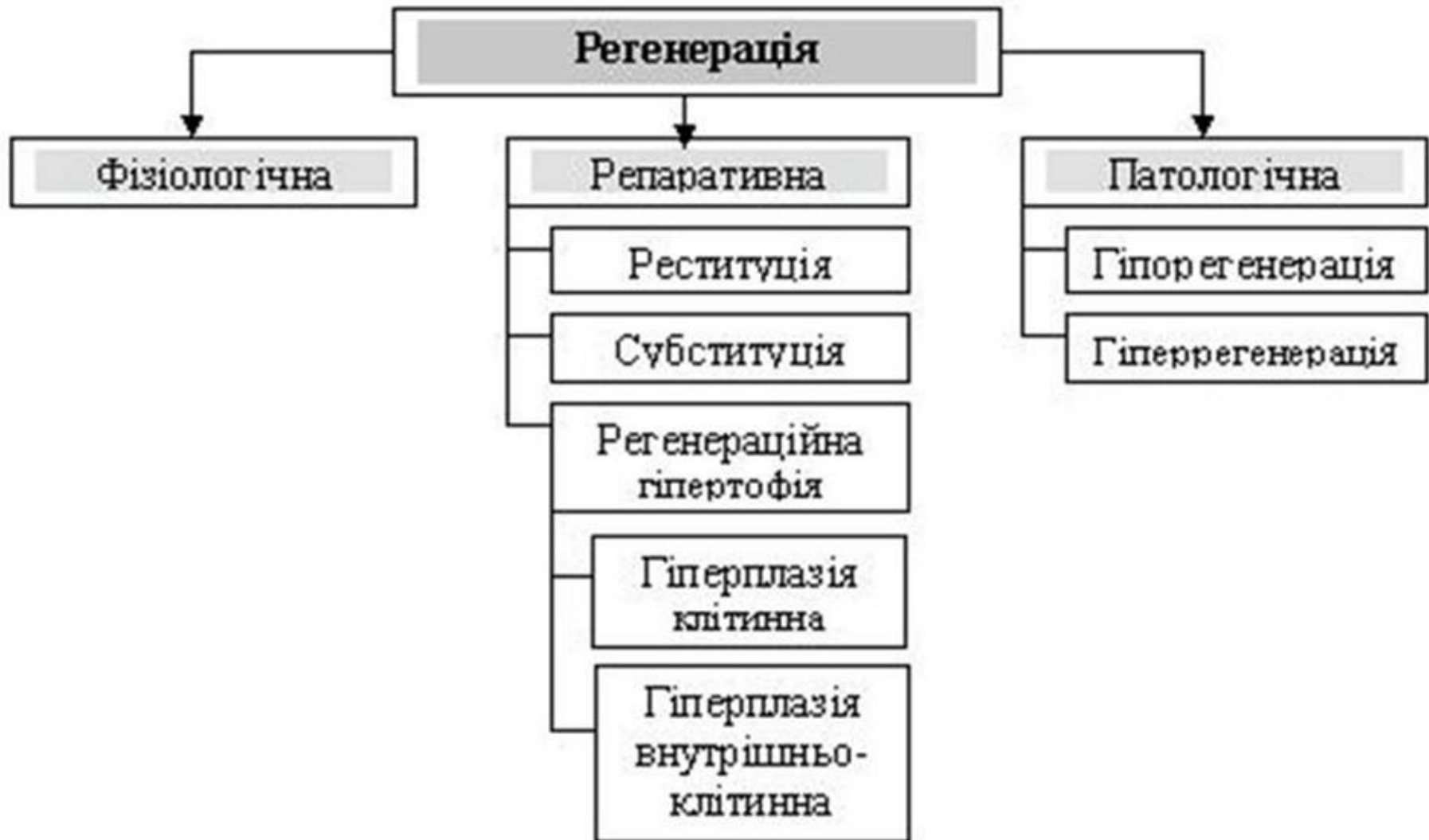
При
недостатньому
кровопостачанні

Від тиску

Трофонефро-
тична

Від дії фізичних
та хімічних
факторів

Регенерація (від лат. regeneratio – відновлення) - процес самовідновлення живої матерії.

У морфогенезі регенерації виділяють дві фази – проліферації та диференціації. Протягом першої фази спостерігається розмноження недиференційованих (камбіальних, стовбурових) клітин або клітин – попередників. Під час другої фази молоді клітини дозрівають і спеціалізуються.

Фізіологічна регенерація здійснюється протягом усього життя і відображає безперервний процес розпаду і синтезу речовин.

Вона характеризується внутрішньоклітинним оновленням молекул і ультраструктур, а також цілісних клітин, волокнистих структур і основної речовини сполучної тканини.

Внутрішньоклітинна регенерація є єдиною формою відновлення складу і функцій кардіоміоцитів і нейроцитів центральної нервової системи.

Репаративна регенерація – це заміщення дефекту органа при різноманітних патологічних процесах.

В основі її лежать ті ж механізми, які притаманні фізіологічній регенерації, причому репарація пошкодження в кожному із органів відбувається тим самим шляхом, що й в умовах фізіологічного відновлення, тільки більш інтенсивно.

Кінцевий результат репаративної регенерації виражається у реституції або субституції. Реституція (повна регенерація) характеризується заміщенням дефекту тканини ідентичною до загиблої. Вона властива тим органам і тканинам, де регенерація відбувається виключно у вигляді клітинної форми (кістковий мозок, епідерміс, епітелій слизових оболонок).

Субституція (неповна регенерація) характерна для органів, у яких загоєння відбувається переважно або виключно шляхом внутрішньоклітинної репарації (серце, центральна нервова система). У міокарді, наприклад, вогнища некрозу заміщуються сполучною тканиною, в головному мозку загиблі нейрони – гліальними рубцями.